

Kommittédirektiv

Tilläggsdirektiv till Utredningen om
tvångsvård för barn och unga (S 2012:07)

Dir.
2013:74

Beslut vid regeringssammanträde den 19 juni 2013

Sammanfattning av tilläggsuppdraget

Regeringen beslutade den 12 juli 2012 att ge en särskild utredare i uppdrag att se över lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU (dir. 2012:79).

Regeringen kompletterar utredningens uppdrag till att omfatta en översyn av olika former av placeringsalternativ för barns och ungas boende, vård och fostran enligt socialtjänstlagen (2001:453), SoL, och LVU samt att lämna förslag till fler alternativ än vad som finns i dag. Förslagen ska svara mot barns och ungas skiftande behov samt säkerställa god kvalitet och hög kostnadseffektivitet i verksamheten liksom barns och ungas behov av skydd. I uppdraget ingår att lämna förslag till författningsändringar.

Ett delbetänkande i denna del ska lämnas senast den 10 februari 2014. Tiden för slutredovisning av uppdraget förlängs till den 15 oktober 2014.

Bakgrund

Regeringen beslutade den 12 juli 2012 att ge en särskild utredare i uppdrag att se över LVU (dir. 2012:79). Syftet med utredningen är att ytterligare stärka barnrättsperspektivet och rättssäkerheten för barn och unga som tvångsvårdas enligt LVU samt bidra till kvalitetsutveckling inom den sociala barn- och ungdomsvården, med särskilt fokus på tvångsvården.

Utredningen har antagit namnet Utredningen om tvångsvård för barn och unga (S 2012:07).

Det huvudsakliga uppdraget för utredningen är att göra en övergripande översyn av bestämmelserna om tvångsvård för barn och unga enligt LVU. I direktiven anges därutöver ett antal specifika frågor som ska utredas och som avser såväl LVU som SoL.

Nuvarande reglering

Socialnämnden ska enligt 5 kap. 1 § SoL, i nära samarbete med hemmen, sörja för att barn och unga som riskerar att utvecklas ogynnsamt får det skydd och stöd som de behöver och, om den unges bästa motiverar det, vård och fostran utanför det egna hemmet. I 6 kap. 2 § SoL anges att varje kommun ansvarar för att det finns tillgång till familjehem och hem för vård eller boende (HVB) för enskilda och familjer som behöver vårdas och bo utanför det egna hemmet. Av 3 kap. 1 § socialtjänstförordningen (2001:937) framgår att med HVB avses ett hem inom socialtjänsten som tar emot enskilda för vård eller behandling i förening med ett boende. Med familjehem avses enligt 3 kap. 2 § samma förordning ett enskilt hem som på uppdrag av socialnämnden tar emot barn för stadigvarande vård och fostran eller vuxna för vård och omvårdnad och vars verksamhet inte bedrivs yrkesmässigt. I 6 kap. 6 § SoL omnämns jourhem, dvs. enskilda hem som vid upprepade tillfällen tar emot barn för tillfällig vård och fostran.

De alternativ för boende, vård och fostran för barn och unga som omnämns i SoL är därmed familjehem, HVB och jourhem.

Skrivelse från Socialstyrelsen

Socialstyrelsen har i en skrivelse till Regeringskansliet den 6 november 2012 pekat på att myndigheten under senare tid fått allt fler frågor kring möjligheterna för socialnämnden att bevilja insatser i form av boende med visst stöd – utöver de i SoL angivna formerna familjehem och HVB – till barn under 18 år

(S2012/7966/FST). Frågorna har enligt skrivelsen framförallt gällt möjligheterna och lämpligheten att placera barn i egna lägenheter. I sammanhanget har begrepp som stödboenden, utslusningslägenheter och träningslägenheter använts. Syftet med insatsen har beskrivits som att ge barnet stöd i vuxenblivandet och i träningen inför ett självständigt boende. Enligt Socialstyrelsen används redan denna typ av boenden i kommunerna, bland annat för ensamkommande barn.

I skrivelsen konstateras vidare att de kvalitets- och skyddsregler som under åren tillkommit för att säkerställa en god vård för barn i samhällsvård är kopplade till de i SoL förekommande insatserna familjehem, HVB och jourhem. Barn som ges andra insatser i fråga om boende riskerar därför att hamna utanför detta reglerade skyddsnät.

Enligt Socialstyrelsen är rättsläget oklart när det gäller frågan om barn som behöver bo i annat hem än det egna kan ges insatser i form av boende med visst stöd från socialtjänsten i andra former än de som anges i SoL. Socialstyrelsen anser att det därför bör göras en översyn av om det behövs kompletterande lagreglerade placeringsalternativ för barn, och om dessa i så fall ska omfattas av kvalitets- och skyddsreglering motsvarande vad som gäller för familjehem och HVB.

Tilläggsuppdrag

Det är angeläget att det finns tillgång till olika former av vård eller boende för barn och unga och att dessa svarar mot de faktiska behoven. Dessa ska regleras på ett sätt som är tydligt och säkerställer en verksamhet av god kvalitet och hög kostnadseffektivitet, oavsett om insatserna ges efter beslut enligt SoL eller LVU. Utredningen ska göra en översyn och föreslå ny rättslig reglering på området som möjliggör fler placeringsalternativ för barns och ungas boende, vård och fostran än de som i dag omnämns i SoL och LVU. Förslagen ska säkerställa god kvalitet, trygghet och säkerhet samt bidra till förbättrad kostnadseffektivitet i verksamheten.

Ensamkommande barn utgör en stor andel av de barn och unga som placeras i HVB. I uppdraget ingår att beakta ensam-

kommande barns behov samt eventuella skillnader mellan såväl barns respektive ungas behov som flickors respektive pojkars behov. Utredningen ska särskilt pröva möjligheterna att införa placeringsformer som utgör en mindre ingripande insats, t.ex. boende i egen lägenhet med visst stöd, för barn och unga som inte har behov av HVB. Utredningen ska även bedöma om de nya placeringsalternativen utgör vård eller avser någon annan form av insats. I uppdraget ingår att lämna förslag till författningsändringar som behövs för de kompletterande placeringsalternativen, inklusive kvalitets- och skyddsregleringar motsvarande de som nu gäller för familjehem och HVB. Utredningen bör inhämta kunskaper och goda exempel från andra länder.

Den ovan nämnda skrivelsen från Socialstyrelsen ska överlämnas till utredningen som ett underlag för dess överväganden. Vidare ska utredningen samråda med Socialstyrelsen avseende det uppdrag som Socialstyrelsen har att bl.a. belysa och kartlägga ensamkommande barns behov och som ska redovisas den 1 december 2013 (Socialstyrelsens regleringsbrev 2013).

Förlängning av tid och redovisning av tilläggsuppdraget

Ett delbetänkande med förslag enligt detta tilläggsuppdrag ska lämnas senast den 10 februari 2014. Tiden för slutredovisning av uppdraget förlängs till den 15 oktober 2014.

(Socialdepartementet)